

De Hoge Raad scheidt duidelijkheid over rechtsdwaling bij verjaring

VAST 2020 / N-0046
Hoge Raad
9 oktober 2020, 19/00895

mr. Streefkerk, mr. Du Perron, mr. Kroeze, mr. Wattendorf, mr. Lock

A-G Valk

BW artikel 3:310 lid 1

Rechtsvraag

Wat is het aanvangsmoment van de korte verjaringstermijn bij ondeugdelijk juridisch advies?

In het kort

In onderhavig arrest is sprake van een geadviseerde belastingconstructie. Volgens het advies zouden daarmee dividenduitkeringen onbelast blijven. Toch legde de belastinginspecteur in 2005 naheffingsaanslagen op, die uiteindelijk – na het door de Hoge Raad verwerpen van het cassatieberoep in 2015 – onherroepelijk zijn geworden. In deze procedure vorderde de benadeelde schadevergoeding wegens het ondeugdelijke juridisch advies. Het hof oordeelde, onder verwijzing naar arresten van de Hoge Raad, dat onbekendheid met de juridische beoordeling van het advies niet in de weg staat aan het aanvangen van de verjaringstermijn. Anders gezegd: dat de benadeelde niet reeds in 2005 begreep dat het belastingadvies niet deugde en niet reeds toen actie ondernam, wordt hem toegerekend. Door de adviseur eerst in 2015 aansprakelijk te stellen, is de korte verjaringstermijn – aangevangen in 2005 – verstreken.

In het hier geannoteerde arrest vernietigt de Hoge Raad het hofarrest. De juridische beoordeling waarop het hof doelde, ziet volgens de Hoge Raad niet op de kennis en het inzicht die nodig zijn om de deugdelijkheid van een geleverde prestatie te beoordelen. Het ontbreken van deze kennis of dit inzicht kan namelijk betekenen dat de benadeelde nog onvoldoende zekerheid heeft verkregen dat schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon. Dat benadeelde van de ondeugdelijkheid geen weet heeft, maakt dus dat de verjaringstermijn nog niet aanvangt.

In gelijke zin

HR 31 oktober 2003, [ECLI:NL:HR:2003:AL8168](https://www.eclinet.nl/HR/2003/AL8168) (*Saelman/AZVU*)

HR 4 mei 2018, [ECLI:NL:HR:2018:677](#) (*TMG/Staat*)

In tegengestelde zin

HR 26 november 2004, [ECLI:NL:HR:2004:AR1739](#) (*Bosman/mr. G*)

Noot

1. Dit arrest heeft met name implicaties voor de rechtspositie van juridisch dienstverleners, zoals fiscalisten, notarissen en advocaten, en daarmee ook voor hun beroepsaansprakelijkheidsverzekeraars en hun cliënten. De Hoge Raad geeft namelijk antwoord op de vraag wanneer de korte verjaringstermijn een aanvang neemt bij schadevergoedingsvorderingen die zijn gestoeld op ondeugdelijke juridische prestaties.
2. Artikel 3:310 lid 1 BW bepaalt wanneer in dat verband de verjaringsklok begint met tikken. Dat is volgens de wet nadat de benadeelde bekend is geworden met zowel de schade als de daarvoor aansprakelijke persoon. In eerdere jurisprudentie legde de Hoge Raad dat zo uit dat de benadeelde voldoende zekerheid moet hebben dat schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon. De benadeelde moet dus – kort gezegd – *weten* dat de betreffende handelswijze fout was.
3. In dit arrest benadrukt de Hoge Raad dat als het de benadeelde ontbreekt aan de kennis en het inzicht om de deugdelijkheid van een prestatie te beoordelen, dat kan betekenen dat de benadeelde onvoldoende zekerheid heeft dat schade is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon. Volgens de Hoge Raad kan daarbij van belang zijn dat de benadeelde in zijn verhouding tot de aangesprokene mocht vertrouwen op diens deskundigheid en dat hij in verband daarmee (nog) geen reden had om te twijfelen aan de deugdelijkheid van diens handelen. Daarbij kan volgens de Hoge Raad verder nog van belang zijn dat de aangesproken partij andere, niet in haar risicosfeer liggende, oorzaken heeft genoemd of anderszins geruststellende mededelingen heeft gedaan over de prestatie of het daardoor te verwachten nadeel. Ook het vertrouwen in die alternatieve oorzaken en geruststellende mededelingen zal zijn geënt op het vertrouwen in de deskundigheid. In casu gaf de adviseur aan dat hij de discussie over eventuele ondeugdelijkheid van de prestatie wilde uitstellen, vertrouwen had in een goede uitkomst, als uiting van goede wil opschorting van de betalingsverplichting van de benadeelde accepteerde, en de juistheid van het advies wilde aantonen. Onder die omstandigheden kan het dus zijn dat de benadeelde daarop mag vertrouwen en de verjaringstermijn nog geen aanvang neemt.
4. Ten aanzien van medische fouten oordeelde de Hoge Raad eerder in dezelfde richting. In Hoge Raad 31 oktober 2003, [ECLI:NL:HR:2003:AL8168](#) (*Saelman/AZVU*) ontdekten de ouders Saelman pas jaren na de geboorte van hun zoon dat bij die geboorte door de gynaecoloog een fout is gemaakt. De Hoge Raad oordeelde aldaar dat als iemand bij zijn geboorte lichamenlijk letsel oploopt dat een natuurlijke oorzaak kan hebben, de korte verjaringstermijn pas aanvangt zodra voldoende zekerheid bestaat dat dit letsel (mede) is veroorzaakt door tekortschietend of foutief handelen. Ook voor het oordeel in de zaak Saelman was dus van belang dat voor het letsel een alternatieve verklaring

denkbaar was (in die kwestie: het natuurlijk verloop van de zwangerschap en bevalling). Zie ik het goed, dan was die verklaring – in tegenstelling tot in dit arrest – niet afkomstig van de aangesprokene. Dat lijkt mij ook niet doorslaggevend voor het antwoord op de vraag of en alsdan wanneer de benadeelde die voldoende zekerheid heeft verkregen.

5. Maar wanneer heeft de benadeelde voldoende zekerheid dat zijn schade is veroorzaakt door ondeugdelijk handelen van de juridisch dienstverlener? Is dat – om het bij belastingadvies te houden – het moment waarop een belastingaanslag wordt ontvangen met daarin een van het advies afwijkend standpunt ('s hofs oordeel in onderhavige kwestie, maar ook [ECLI:NL:GHSHE:2020:2467](#), r.o. 5.8), is dat het moment waarop de benadeelde bezwaar maakt ([ECLI:NL:GHDHA:2020:1161](#), r.o. 7), of is dat het moment waarop de bezwaar- en beroepsprocedure eindigt ([ECLI:NL:GHDHA:2020:1121](#), r.o. 5.7)?

6. De Hoge Raad schept ook daarover meer duidelijkheid door te oordelen dat *onder omstandigheden* een benadeelde pas geacht kan worden voldoende zekerheid te hebben wanneer hij kennis heeft gekregen van een juridisch advies of een rechterlijk oordeel. In sommige gevallen kan de benadeelde dus wachten tot onherroepelijk komt vast te staan dat de geleverde prestatie niet deugde. Die zekerheid is namelijk niet vanzelfsprekend aanwezig na het opleggen van een belastingaanslag of na het uitbrengen van een inleidende dagvaarding. Dat betekent immers nog niet dat de prestatie niet deugde. Een alternatieve verklaring is namelijk ook denkbaar, namelijk dat – zoals in onderhavige kwestie door de adviseur werd verkondigd – de wederpartij het bij het verkeerde eind had. Op welk moment de benadeelde daarover voldoende zekerheid heeft, kan dus afhankelijk zijn van alle omstandigheden van het geval.

7. Overigens blijft het in zijn algemeenheid de rechtzoekende aan te raden om niet (te lang) te dralen. Zeker bij twijfel zal het raadzaam zijn de rechten (zekerheidshalve) veilig te stellen. Niet alleen ligt het gevaar van verjaring op de loer, maar ook op grond van zijn klachtplicht zal de benadeelde zich richting de prestant tijdig moeten beklagen over de deugdelijkheid van diens handelen. Het spreekt voor zich dat de juridische verjaringsdiscussie in concrete gevallen voor de benadeelde beter vermeden kan worden. Onderhavige zaak leert namelijk ook hoe lang verjaringsdiscussies kunnen voortslepen.

8. Ook zijn situaties denkbaar waarin de benadeelde *niet* mocht vertrouwen op alternatieve verklaringen, bijvoorbeeld als die verklaringen onrealistisch zijn. Naïviteit kan zijn dralen niet rechtvaardigen. Ik denk aan gevallen waarin de fout voor de benadeelde zodanig kenbaar is dat een rechterlijk oordeel of juridisch advies niet mag worden afgewacht. Illustratief daarvoor is wat mij betreft HR 9 april 2010, *NJ* 2010, 215 (*Van Maanen c.s./Staat*). Van Maanen c.s. werden vervolgd voor valsheid in geschrifte en (medeplichtigheid aan) verduistering in dienstbetrekking. De rechtbank sprak hen vrij en het door het OM ingestelde hoger beroep werd ingetrokken. Daarop vorderden Van Maanen c.s. schadevergoeding in verband met de onrechtmatige aanhouding en vervolging. De Hoge Raad achtte niet onbegrijpelijk 's hofs oordeel dat de verdachten van meet af aan zelf konden beoordelen of de verdenking terecht was, zodat reeds toen de verjaringstermijn is aangevangen. Dat lijkt mij in zijn algemeenheid juist, omdat iemand die ten onrechte als verdachte wordt aangemerkt doorgaans zelf weet dat een fout is gemaakt. Onder omstandigheden zou dat anders kunnen zijn, waarbij ik denk aan gevallen waarin de verdachte zijn schuldvraag niet zonder (ontbrekende) juridische kennis kan beoordelen (denkbaar bij complexe economische delicten) of als de verdachte zelf ten onrechte

overtuigd is van zijn schuld. Ook hier moet men waken voor te grove algemeenheden. Eventuele correcties op apert onrechtvaardige uitkomsten kunnen aan de achterzijde met de toets van de redelijkheid en billijkheid worden gecorrigeerd (bijvoorbeeld HR 23 november 2018, [ECLI:NL:HR:2018:2047](#)), waarbij overigens een schrijnend geval niet vanzelfsprekend tot correctie noopt (zie Schelhaas in *Redelijkheid en billijkheid*, Mon. BW A5, par. 5.36.2).

9. Wie het hier geannoteerde arrest leest, vraagt zich misschien af waarom hierover getwijfeld werd. Waarom geldt dat wat bij medische prestaties gold (de kwestie Saelman), niet vanzelfsprekend bij juridische prestaties? Het antwoord daarop is hierin gelegen dat een beroep op rechtsdwaling in het algemeen niet kan worden aanvaard. Eenieder wordt geacht de wet te kennen, ook als het om verjaring gaat (HR 26 november 2004, [ECLI:NL:HR:2004:AR1739](#) (*Bosman/mr. G*)). In onderhavige kwestie was dat uitgangspunt het fundament voor 's hofs oordeel dat de verjaringstermijn reeds op (de dag na) het moment van de belastingaanslag een aanvang nam. Dat die lijn leidde tot onrechtvaardige verschillen tussen juridische en andere prestaties en daarmee in het gedrang met het EVRM kon komen, werd al eerder gesignaleerd (zie bijvoorbeeld Groeneveld-Tijssens en Van Schaick in *NTBR* 2017/11 en 2017/15). Volgens A-G Valk in zijn conclusie voor onderhavig arrest houdt dat uitgangspunt stand, maar kan uit de aard van de rechtsverhouding, zoals in onderhavige casus, iets anders voortvloeien.

10. Vloeit uit de aard van de rechtsverhouding *niet* iets anders voort, dan komt de rechtsdwaling dus (nog steeds) voor rekening van de dwalende benadeelde. Een goed voorbeeld daarvan lijkt mij HR 4 mei 2018, [ECLI:NL:HR:2018:677](#) (*TMG/Staat*), waarin de Hoge Raad oordeelde dat de verjaringstermijn niet pas een aanvang nam toen met de uitspraak van het Hof van Justitie de onrechtmatigheid van de wetgeving duidelijk werd, omdat die kennis de juridische beoordeling betrof. Uit die rechtsverhouding vloeide kennelijk geen afwijking voort.

11. Eveneens voor rekening van de benadeelde blijft de rechtsdwaling in het geval waarin hij weliswaar de ondeugdelijkheid van de prestatie kent, maar geen weet heeft van de juridische consequenties daarvan (aansprakelijkheid van de prestant). Dat staat immers los van de beoordeling van de deugdelijkheid van de prestatie, zodat de aard van de rechtsverhouding dit niet anders maakt.

12. Al met al blijft het uitgangspunt dat rechtsdwaling aan de dwalende wordt toegerekend. Daarop wordt nu slechts een uitzondering gemaakt voor de kennis en het inzicht die nodig zijn om de deugdelijkheid van een geleverde prestatie te beoordelen.

Keywords

Aansprakelijkheidsrecht
Aansprakelijkheid
Beroepsaansprakelijkheid
Juridische beoordeling
Rechtsdwaling
Verbintenissenrecht
Verjaring

Vermogensrecht

Vindplaatsen

[ECLI:NL:HR:2020:1603](#)

[ECLI:NL:PHR:2020:284](#)

Auteur(s)

Lennard Esveld

Advocaat bij VanNiekerkCieremans te Rotterdam

[LinkedIn](#)